

a gyermek- és ifjúkor sajátos lelkibetegségeinek tanulmányozása; gyermekük hajlamait, képességeit könnyebben felismerhetővé teszi az ilyen tanulmány. A szülők nevelői balfogásai közé tartozik az a rossz szokás, hogy beszélünk a gyermekhez, amikor nem is kérdezt bennünket, vagy az ő jelenlétében szólunk oly dolgokról, melyek nem nekik valók, vagy — még helytelenebb szokás, — a gyermekről magáról az ő jelenlétében beszélünk más felnőtteknek. Ezeknek az eseteknek lélektani elemzése megmutatja a káros hatás mechanizmusát is. A gyermek kikérdezésének módszerét klasszikusan megállapította már Piaget; itt újra felmerül ez a kérdés s egy nagy gyermekismerő nevelő (Mme Lebel) ugyanúgy látja a követendő utat: a gyermeket nem szabad erősen faggatni, kérdezgetni arra nézve, mit tart ő saját élményei és viselkedése lélektani okának, hiszen ő maga sincs tisztában a benne zajló eseményekkel, — sokszor a gyermek makacsnak tűnő hallgatása nem egyéb, mint értelmetlen csodálkozás és félelem a saját lelki élményeivel szemben. — Helyes tanácsokat olvashatunk az első gyermeki szerelem jelentkezésének helyes megítélésére és „kezelésére“ vonatkozólag: aki nevetségessé teszi az ifjúnak ezt a nagy és komoly problémáját, vagy egyszerűen el akarja fojtani benne az élményt, az nagyon csalódik. Élményt csak akkor remélhet a szülő, ha gyermekét a serdüléskorig is bizalomra nevelte, vagyis leplezetlen, semmit sem titkoló megnyilatkozásra, aminek persze, megint van egy korábbi feltétele s ez az, hogy a szülők is tárjának fel életükből mindent, ami a gyermeknek megfelel; az őszinteség nem rontja le a szülői tekintélyt. Ha a gyermekben él a bizalom, akkor a szülők nevelésének diadalát láthatják abban, hogy a zárkózottság első nagy korszakában, a serdüléskor is bizalommal fordul a gyermek hozzájuk. Ekkor azonban „komolyan kell venni“ közléseiket és panaszait, még akkor is, ha kiderül, hogy az egész történet voltaképpen „sok hűhó semmiért“. A szülőknek egyáltalában ki kell érdemelni a gyermek előtt tekintélyüket. Sok szülő úgy gondolja, hogy a tekintély az ő veleszületett előjoga; ez így is van a jog rendjében; a gyermek lélektani reakcióinak rendjében azonban nem egészen egyezik a jog a valósággal. A tekintélyt csak akkor szerezheti meg a szülő gyermekével szemben, ha ez látja, érzi szülőinek önfeléldozását, nemeslelkűségét, erkölcsi méltóságát és megérti azt a rendszert, amellyel nevelik, megérti róla, hogy az nem a szülők egoizmusának következménye, hanem a gyermek üdvéért történik benne minden, ami történik. Ha a szülők szolgálkra, nevelőkre, internátusokra bízzák gyermeküket, csupán azért, hogy ők könnyebben élhessenek kedvteléseiknek, akkor nem csodálkozhatnak, ha a gyermek ezt korán felfedezi és lélekben tőlük idegenné válik.

Várkonyi Hildebrand dr.

Pädagogische Warte f. évi aug. és szept. számaiban didaktikai szempontból a következő cikkek ragadták meg érdeklődésünket: I. *Heinrich Wahls: Esmék a biológiai oktatás részére az új államban.* A nemzeti szocialista állam sokkal erősebben akarja polgárait a hazai földhöz kötni, s teszi ezt nem az egyén, hanem a népközösség szempontjából. Ez a törekvés igen közelről érinti a biológiai oktatást. Az új felfogás a következőkben foglalható össze: 1. Az élet értelmét nem az egyén, hanem a közösség teszi. 2. A biológiai okta-

tásnak nemcsak a hazai természet megismerésére kell szorítkoznia, hanem azt át is kell élnie s a szeretet, hűség és összetartozás érzéseit is fel kell ébresztenie. 3. A szeretetteljes természetszemlélet nem elegendő; tettekre kell nevelni és pedig a hazai föld kihasználására, a gazdasági problémák megismerésére, a termelési és fogyasztási viszonyok ismeretére, az anyag-, a nyertermények fokozottabb termelésére (hogy a külföldről függetleníthesse magát) s az idevonatkozó kormányrendeleteknek készséges lélekkel való végrehajtására. Az ifjúságnak át kell éreznie, hogy a hazai földön való közösségi élet szorgalmat, hűséget és összetartást kíván. A biológiai oktatásnak ezen a téren az a feladata, hogy bele kell mélyednie a föld és népének kölcsönhatásába, szem előtt tartva azt, hogy az egyes csak része az egésznek. Pl. a kertről, mint munkaterületről szólván, tárgyalandó a kertgazdaság kifejlődése, fajtái, haszna, jövedelmének fokozása, a magnemesítés, a helyes termelés, az értékesítés, a gyümölcstermelés, a behozatal, a virágkertészeti harca a külföldi versennyel. A részletes munkatervet a tanmenet tükrözi vissza s a tanítóra hárul a feladat, hogy kiválassza, mit dolgoz fel. Fontos, hogy az anyag sokoldalú és az étellel kapcsolatos legyen. Goebels, a német gazdasági élet diadalmas háborújáról beszél, melyben részt kell vennie az egész népnek; az iskolának is azáltal, hogy gazdasági problémákat fejteget. Erre a biológia tanítása kiválóan alkalmas terület.

II. *Hermann Junggeburth: A „Gesamtunterricht“ a felsőfokon.* Az „összefogó oktatás” nem egy tantárgyból indul ki és a témát sem szakszerűen nézzük, ha mindjárt valamely szakra támaszkodik is. Vegyük fel tárggyul pl. a tehénistállót. Természettrajzi szempontból nézve a dolgot, a tárgy a tehén lenne, s beszélnének szerveiről, hasznáról, stb. Az összefogó oktatás másként kezeli ezt a témát. Kezdődik 1. az istálló helyszíni megtekintésével olyan parasztháznál, ahol a gazda érti a dolgát. A gazdát előre értesítették. Az egyik tehén vemhes volt. A gyermekeknek ez azonnal feltűnt, s megállapították, hogy borja lesz. Ez alkalmat adott annak megbeszélésére, miért van a tehénnek teje, hogyan képződik az, milyen fajtájú a tehén, milyen lehet a borja, hogyan lélegzik az most? Felmerült az a kérdés is, hogy miért oly párás az istálló? Szóba került a takarmányozás, az állatok felhasználása húzásra, stb. Ez a beszélgetés magával a gazdával folyt le s igen érdekes volt. 2. A további megbeszélések az osztályban történtek, s a fejés, szopás, a fejőgépek s tehénfajták körül mozogtak. A gyermekek saját gazdaságukat is megnézték, s láttak vetített képeket, sőt egy mintagazdaságot is. A leányokat ezzel kapcsolatban háztartási ismeretekre oktatták, pl. a tej kezelése, felhasználása; sőt a tejjel vonatkozó kormányrendeletekről is szó esett. Míg a leányok főztek, addig a fiúk desztilláltak. — Ezzel a témával addig foglalkoztak, míg a gyermekeket érdekelte, lezárták ezt a témakört az ujszülött borjúnál tett látogatással.

III. *Richard Mehlem: A meseértelmezés veszedelmei.* A tudományos és pedagógiai meseirodalom között a mesék értékesítése és értelmezése tekintetében zavar mutatkozik. Pedig a tanterv az alsófokon nagy teret biztosít a mesének, holott tudjuk, hogy a mesét nem is a gyermek részére írták. A gyermek meseszeretete azt mutatja, hogy lelki rokonság van a gyermek és a mesekorbéli ember között. Egyes mesemotívumok egészen a primitív hitélet

legalsó fokára vezetnek le. A mese tehát nem a képzelet játéka, hanem egy rég letűnt kor kultúrfokának tükörképe, melyben óriások, törpék stb. való alakjukban éltek. A kisgyermek lelkileg ma is rokon ezzel a világgal. Az idősebb tanuló már felsőbbes szemmel nézi a mesét. Ennek lélektani oka az, hogy a mesét valótlannak látja, ezen a fokon az érdeklődést a mese iránt az fogja felkelteni, ha felhívjuk a figyelmet a népies sajátosságokra és azok esztétikai hatásaira. Ezen a ponton kerül előtérbe a mese értelmezésének a kérdése, s a tanítónak itt vigyáznia kell, nehogy nevetségessé váljék. A mese értelmezése sokféle szempontból történhetik. Már a Grimm-testvérek is megkísérelték a mese értelmezését az ősgermán mondák hatása alatt, sőt a mesét a germán hitélet lecsapódásának tekintették. Ez az elmélet ma már tarthatatlan. Ennek továbbfejlesztője a természet-mitológiai értelmezés, mely a mese hőseit természeti erőkkel hozza kapcsolatba. Pl. a Napnak a férfihősök felelnek meg, a Holdnak a nők. A tudományos mesekutatás az efféle magyarázatot kereken visszautasítja. Az utolsó évtizedben az antropológusok meseértelmezés kapott lábra, mely az embert érzékfölötti lényekkel hozza kapcsolatba. A mesekorbeli ember képes volt elrévülő lelkiállapotba merülni, s ennek az állapotnak vízióiból származott a mese. A tudomány előtt ez a felfogás sem tudott helytállni. Utolsónak a szimbolikus meseértelmezés következik. Ez a jelenkor eseményeit igyekszik kapcsolatba hozni a mese motívumaival. Ez az allegorikus beállítás is téves úton jár. Általában megállapítható, hogy ezek a mesemagyarázatok nagyon is zavarosak. Ma a pedagógiai meseirodalomban ott tartunk, hogy mindenki a maga módja szerint értelmezi a mesét. A gyakorlati tanító álláspontja csak az lehet, hogy őrizkedjék ilyenféle meseértelmezésektől, mert ezek még nem értek meg iskolai használatra.

IV. *A P. W. 16. füzet*e a földrajzoktatásban mutat megszívlelendő utat, mely saját szemlélet alapján elvezet a földi tereknek és népeinek szoros egységben való látásához. Egy ilyen *geopolitikai tanulmányt* olvashatunk *Max Georg Schmid* tollából: „A Majna vonala” címen. Kétségtelen tény, hogy a folyók természetes határvonalat képeznek országok és népek között. Gondoljunk csak akár a Rio Grande, akár az alsó Duna határt alkotó szerepére. A folyók politikai határjelzésre kiválóan alkalmasak. A német testvérháborút befejező prágai béke a Majna vonalát is határuul jelölte Észak- és Délnémetország között; s bár ez a határvonal csak 1866-tól 1871-ig volt érvényben, a francia propaganda még ma is ápolja ezt a határozatot, mert a Majna vonala kiváló összekötő út Franciaországtól Csehországiáig. Pedig történeti és földrajzi kritikával nézve ezt a problémát: a Majna vonala sohasem volt határ észak és dél között. Geológiai tekintetben a két part egyforma felépítésű. Vizrajzilag a Majna medre vízgyűjtő ere a környező hegyek vizeinek, és számos helyen alkalmas az átkelésre. Ezáltal a Majna nem képez választóvonalat a vidékek közt, sőt kedvező összekötő út a szomszédos német területek irányában. Sem a történelem, sem a népnyelv elterjedése, sem a települési formák nem adnak támpontot arra nézve, hogy a Majna-völgye határvonalat alkosson. Az apró medencékre tagolt vidék apró politikai államok alakulására vezetett ugyan, de ezek nem a folyóvonal mentén helyezkedtek el, hanem hídyszerűleg átnyúlnak rajta. A legszorosabb kap-

esolatot köztük a forgalom hozta létre, melyet régebben az országútnak, ma pedig a vasúti vonalak bonyolítanak le a Rajna és a Duna területei közt. A Majna vidék lakosság szempontjából is egységes, mert az fajilag mind a kelet európai fajhoz tartozik. Ezek alapján világos, hogy teljesen téves dolog a Majnát határuul kttüzni. Ezt csak célzatos ellenséges propaganda teheti.

V. *Konrád Olbricht: A visszatekintő tájzsemlélet.* Spranger már évekkkel ezelőtt kimondotta, hogy a gyermekek fejében felhalmozott képzettömegek közt nincs összefüggés, s ezt a hazai földrajznak lehetne megteremtenie. A tanuló inkább éljen át, mint tanuljon. Pl. egy tájképet nem elég elragadtatással szemlélni, hanem értelmezni is kell tudni, mily természeti és emberi erők hatottak közre létrejöttén; ezt pedig csak a szabadban lehet megállapítani. A helyes meglátásokra a tanító tanít meg, úgy, hogy előveszi a lakóhely helyszínrajzát, ahonnan a különféle helyneveket tanulmányozza, melyek sok mindenféle magyarázattal szolgálnak. Ismernie kell még a hely történetét, épületeinek adatait, növényzetét, geológiai felépítését, különösen ha gazdaságilag kiaknázható ásványi kincsekről van szó. Múzeumok, gyűjtemények a hely őstörténetéről adhatnak felvilágosítást, s ez különösen fontos abból a szempontból, hogy a mai állapotot összehasonlíthatjuk a régebbi korokéval, s egyben értékelhetjük azt a munkát, melyet a nép ezen a helyen teljesített. Ebben van a visszatekintő tájzsemlélet jelentősége. Hogy milyen messzire tekintsünk vissza a múltba, az a tájtól függ. Pl. egy északi tájnál a jégkorszakig mehetünk vissza. A tájak megfigyelése történhetik: történeti, őstörténeti és földtörténeti szempontból. Mindegyikhez alkalmas képeket használhatunk De a falu iskolájában is alakítsunk egy helytörténeti táblát, mely a színes helyszínrajzon kívül a helység különféle nevezetességeit mutassa. Mindezt úgy alkalmazzuk, hogy a múlttal szemben megállapítható legyen, mi hogyan fejlődött a mai állapotig. Ezáltal sok jelenség, mely magában véve nem mond semmit, egy ilyen nagyobb keretbe állítva beszédes tanúja lehet egy kultúrtörténeti fejlődésnek.

Jármai Vilmos.

HÍREK.

Dr. Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztert a hazai történettudomány és a magyar közoktatásügy terén szerzett kimagasló érdemeire való tekintettel a budapesti királyi magyar *Pázmány Péter Tudományegyetem Tanácsa* az egyetem háromszázéves fennállásának jubileuma alkalmából a bölcsészettudományok tiszteletbeli doktorává avatta.

A tankerületi kir. főigazgatók kinevezése. A közoktatásügyi igazgatás újjászervezéséről szóló 1935. évi VI. t.-c. végrehajtása f. évi július hó 1.-én megkezdődött, melynek alapján Magyarország Kormányzója a m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Pintér Jenő dr.* címzetes egyetemi nyilvános rendes tanár, középiskolai tankerületi királyi főigazgatót a budapesti tankerület, *Kemenes Illés dr.* középiskolai tankerületi királyi főigazgató, az Országos Közoktatási Tanács alelnökét a budapest-vidéki tankerület, *Liber Béla dr.* címzetes középiskolai igazgató, a Középfokú Iskolák